

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Suomen Haastemiehet JHL ry:n lausunto Hallituksen esityksestä (HE 270/2016 vp) eduskunnalle laeiksi tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Suomen Haastemiehet JHL ry kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto ja tulla kuultavaksi asiassa.

Haastemiesten harjoittama tiedoksiantotoiminta on yksi käräjäoikeuden ydintoiminnoista ja se on tärkeä osa käräjäoikeuksien toimivuutta. Asiat voidaan käsitellä vasta sen jälkeen, kun ne ovat ensin tiedoksiannettu. Haastemiesten työn tarkoitus on varmistaa, että kaikki luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt ovat tietoisia heihin kohdistuneista mahdollisista oikeustoimista, jotta he kykenevät halutessaan ryhtyä toimenpiteisiin. Haastemiehet myös huolehtivat muiden viranomaisten, kuten Verohallinnon, ELY-keskusten, Tullin, Rikosseuraamuslaitoksen, Valviran, Eviran, kunnallisten ja monien muiden viranomaisten tiedoksiannoista. Haastemiehet tiedoksiantavat lisäksi suuren määrän asiakirjoja yksityisten pyynnöstä.

Haastemiesten työ eroaa paljon käräjäoikeuden muun henkilöstön työstä. Suurin osa työstä tapahtuu käräjäoikeuden ulkopuolella, ja siinä liikutaan yksin sekä kohdataan asiakkaat heidän omassa ympäristössään. Työtä tehdään silloin, kun ihmiset ovat tavoitettavissa. Tämä tarkoittaa usein työn tekemistä virka-ajan ulkopuolella aikaisia aamulla, myöhään illalla ja viikonloppuina. On syytä huomauttaa, että tiedoksisaajalla ei ole velvollisuutta edesauttaa tiedoksiannon toteutumista, ja että haastemiehellä on hyvin rajallisesti keinoja käytössä kotirauhan suojassa olevan henkilön tavoittamisessa.

Käräjäoikeusverkoston uudistaminen tulee vaikuttamaan merkittävästä tiedoksiantotoimintaan varsinkin ruuhkasuomen ulkopuolella. Haastemiesten ajamat virka-ajot tulevat kasvamaan entisestään. Suurissa taajamissa tiedoksiantotoiminta on haasteellista, koska rakennuksiin pääsy ja autolla liikkuminen on vaikeaa. Huoltomiestä voi joutua odottamaan Helsingissä jopa tunnin, jotta haastemies pääsee rappuun sisälle. Maakunnissa haasteena ovat suuret välimatkat. Esimerkiksi Kemin oikeustalolta Simon Ylikärppään on matkaa yli 100 kilometriä. Yhden rikoshaasteen viemiseen Ylikärppään saattaa siten kulua useita tunteja ja poliisin virka-avun saaminen paikalle on lähes mahdotonta. Samanlaisia esimerkkejä löytyy myös Etelä-Suomesta. Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa matkat voivat olla saman pituisia.

Esityksessä on maininta siitä, että haastemiestiedoksiantojen määrä on vähentynyt uusien tiedoksiantotapojen myötä. Kehityksen ennakoidaan jatkuvan, mikäli todisteellista tiedoksiantoa kehitetään. Tämä on totta ja puhelintiedoksianto on ollut merkittävä apu tiedoksiantotoiminnassa.

Puhelimitse annetaan tiedoksi kuitenkin vain niin sanottuja helppoja tiedoksiantoja. Tänä päivänä ja tulevaisuudessa haastemiesten työaikaa vievät kuitenkin eniten vaikeat haasteet, joita ovat esimerkiksi rikoshaasteet, lähestymiskieltoon liittyvät tiedoksiannot, konkurssihakemukset, testamentit, muiden viranomaisten päätökset sekä lausumapyynnöt, asumiseen liittyvät tiedoksiannot ja konkurssiuhkaiset maksukehotukset.

Lisäksi haastemiesten työssä tulee viikoittain erittäin kiireellisiä tiedoksiantoja, jotka pitää hoitaa jopa samana päivänä. Isoissa taajamissa tämä ei välttämättä muodostu ylitse pääsemättömäksi ongelmaksi, mutta esimerkiksi haja-asutusalueilla yksi yksittäinen kiireellinen tiedoksianto voi tarkoittaa lähes kokonaista työpäivää. Esimerkiksi Lapin alueella haastemies voi joutua ajamaan 300-600 kilometriä yhden kiireellisen tiedoksiannon kanssa. Kiireellisyys ja tiedoksiannon luonne vaikuttavat siihen käytettyyn työaikaan.

Todisteellisen tiedoksiannon kehittäminen ei tule paljoakaan helpottamaan haastemiesten toimintaa, sillä vaativat tiedoksiannot ja kiireellisyys ovat myös jatkossa se, mihin haastemiesten työpanos painottuu. On toivottavaa, että tiedoksiantotapojen kehittäminen antaa haastemiehille jatkossa aikaa keskittyä vaikeisiin ja käräjäoikeuden kannalta merkittäviin tiedoksiantoihin.

Hallituksen esityksessä mainitaan, että uudistuksen voidaan katsoa vaikuttavan voimakkaimmin toimistohenkilökuntaan, jolla ei ole mahdollisuutta hoitaa työtehtäviään etäyhteyksillä yhtä laajasti, kuin tuomareilla. Haastemiesten kohdalla tämä ei pidä paikkaansa, sillä varsinkin AIPA:n myötä haastemiehet voivat hoitaa kaikki virkatehtävänsä, tiedoksiantopäivystystä lukuun ottamatta, etäyhteydellä valitsemassaan paikassa. Olkoon tämä paikka koti, auto tai istuntopaikka. Koska jatkossa käräjäoikeuksien toimitiloja on vähemmän, tulisi juuri etätyöhön panostaa entistä enemmän ja pitkää huolta siitä, että haastemiehillä on tarvittavat laitteet työn tekemiseen viraston ulkopuolella.

Muutoksen myötä tulee jossain tuomiopiireissä käymään niin, että haastemiehen koti sijaitsee hänen haastealueellaan ja virastolle on tältä alueelta matkaa kymmeniä kilometrejä. Olisi siis työnteon kannalta erittäin tärkeää, että haastemies voisi suorittaa mahdollisimman paljon työstään kotoaan tai tiedoksiantoalueellaan ja käydä virastolla vain tarvittaessa.

Maakunnissa olisi myös pidettävä huoli siitä, että kansalaisilla olisi paikka, mistä he voisivat hakea

tiedoksiantoja ja haasteita niin halutessaan. On paljon kansalaisia, jotka eivät halua haastemiehen tulevan kotiinsa, vaan haluavat itse hakea tiedoksiannon. Jos virastolle on matkaa lähemmäs sata kilometriä, on varmaa, että kansalainen ei hae tiedoksiantoa. On siis pidettävä huolta siitä, että haastemiehillä on jatkossakin paikka, jossa he voivat päivystää ja kansalaiset voivat hakea tiedoksiantoja. Tämä paikka voisi olla liitettynä esimerkiksi toisen viranomaisen yhteyteen.

Haastemiesten työn kannalta on äärimmäisen tärkeää, että AIPA on käytössä ennen kun ehdotetut muutokset astuvat voimaan. Toimiva AIPA mahdollistaa sen, että tiedoksiannot voidaan hoitaa harvanevassa käräjäoikeusverkostossa.

Lopuksi todettakoon, että Suomen Haastemiehet JHL ry ymmärtää valtion vaikean taloudellisen tilanteen ja haluaa olla luomassa ratkaisuja. Tulevat muutokset tulevat vaikuttamaan työhömmme, ja haluamme pitää kiinni omasta työhyvinvoinnistamme sekä kansalaisten oikeusturvasta. Muutoksissa on huomioitava alueelliset erityispiirteet myös tiedoksiannon näkökulmasta, ei vain kokonaiskuvan kannalta. Muutokset tulisi tehdä yhdessä koko henkilöstön kanssa ja aidosti kuulla heidän mielipiteensä parhaan mahdollisen ratkaisun savuttamiseksi. Näin myös saadaan henkilöstö sitoutumaan muutoksiin.

Lainsäätäjän on pidettävä huolta siitä, että haastemiehet voivat jatkaa erittäin laadukasta tiedoksiantotoimintaansa, ja että tiedoksiannot voidaan jatkossakin hoitaa kohtuullisella työajalla ja kohtuullisilla virka-ajokilometreillä, mikä on myös valtion ja yhteiskunnan etu.

Tommi Paasikivi
Sihteeri/luottamusmies
Suomen Haastemiehet JHL ry